

Mai no l'haguéssim abandonat, el Mississipi

Gabriel Genovart

És molt possible que dins l'ànima profunda de l'home — entengui's aquí per "ànima profunda" la fondària de l'inconscient — hi flueixi la imatge d'un riu. El riu, segons els experts en simbologia, és una d'aquestes imatges-codi que transcedeixen la psique individual, perquè formen part del ric patrimoni de símbols universals. És, com diria Jung, un *arquetipus*; un d'aquests símbols eterns de l'inconscient col·lectiu.

Entre els múltiples significats que la simbologia atribueix al riu, hi figura el de representar l'existència, el fluir del temps, la vida humana... Els rius neixen, fan un trajecte (més llarg o més curt) i acaben per morir a les aigües indiferenciades de la gran mar oceana.

Riu amunt, s'hi troba tot allò que encara és pur, innocent, natural, primitiu, verjo i incontaminat; tot allò que és proper a l'arrel originària, a la font primordial de l'existència. Riu avall, passats els meandres que frenen (i quasi detenen) la velocitat del curs, sobrevenen els ràpids perillosos, els saltants temibles, les aigües turbulen-

tes; i la transparència s'enterboleix, l'aigua és corromp i s'hi formen els llots. Per això, el fet de remuntar un curs fluvial esdevé sovint un ritual simbòlic de purificació.

Els *westerns* són plens de símbols i arquetipus jungians (la muntanya, la vall, el comellar, el desert, el riu, el gual, el viatge, la travessia, l'ascens, el descens...) i de tota la poètica bachelardiana dels elements: l'aigua, l'aire, la terra i el foc.

La imatge lírica i purificadora del riu omple de significats profunds un *western* tan inoblidable com *Horizontes lejanos* (*Bend of the River*, Anthony Mann, 1952). Construït sobre itineraris successius d'anades i retorns terrestres i fluvials, tot el film de Mann, com el seu mateix títol original dona a entendre, està travessat, de cap a cap, pel símbol del riu.

Riu amunt, en ascens cap a les muntanyes, superant tota classe d'obstacles i entrebancs, transiten els pioners que cerquen fundar una nova colònia allà on s'hi poden trobar, com diu un personatge de la pel·lícula, "les millors terres que sortiren de les mans del Creador"; i en aquest

camí els acompanyen dos pistolers veterans de passat enigmàtic — Glyn McIntock (James Stewart) i Emerson Cole (Arthur Kennedy) —, procedents de les fronteres de Kansas i de Missouri; terres que abans eren belles i netes, però després hi va acampar la corrupció. S'uneix també a la caravana Trey Wilson (Rock Hudson), un jove pistoler-jugador dels nous territoris d'Oregon, en un viatge que serà per als tres homes un verdader itinerari d'eleccions ètiques. O la recerca d'una vella innocència perduda i la via cap una rehabilitació moral que no tots tres culminaran.

Allà dalt, on s'estableix la nova colònia, és el regne de la integritat moral; el lloc dels homes rectes i justs que estimen la terra per damunt de tot i els fruits que poden arribar a treure'n amb la suor, el sacrifici i l'esforç. Riu avall, en canvi, la febre de l'or ha podrit el cor dels homes i els ha fet tornar malvats. Malvats, infidels, traïdors i capaços de vendre l'ànima per un grapat de metall groc.

Entre un i altre extrem navega el *River Queen*, el vaixell fluvial d'una

Sovint, com fan els vells pistolers, cal retornar a l'origen del riu, als primers meandres, per retrobar-te amb el millor de la teva ànima i restablir la pau amb tu mateix

persona tan honesta, solidària i generosa com el capità Mellow, el qual repeteix un cop i un altre al seu fidel ajudant, el negret Adam, una frase que adoren tots els cinèfils: "Mai no havíem d'haver abandonat el Mississipi". El *River Queen* emergeix així com una metàfora de puresa moral al marge de les corrupcions de la civilització i la frase reiterada del seu capità converteix el Mississipi en la imatge essencial i arquetípica del riu. El Mississipi és el riu que porta a l'ànima el capità Mellow. És, per dir-ho de qualque manera, el seu riu interior, la imatge idealitzada d'un riu — d'un temps — pur, perdut i llunyà.

Com a l'ànima del capità Mellow, és possible que hi hagi també a la nostra ànima d'adults un bell riu d'infantesa i de joventut. "Solament — digué el poeta — es detén el temps per jugar amb el nin". El riu, el riu del temps, sembla que quasi s'atura prop del seu naixement, en els primers deu o dotze anys de la vida, que sempre semblen molt llargs en comparació als qui vindran després. Passats els anys infantils, el corrent t'arrossega riu avall amb una velocitat progressiva; i,

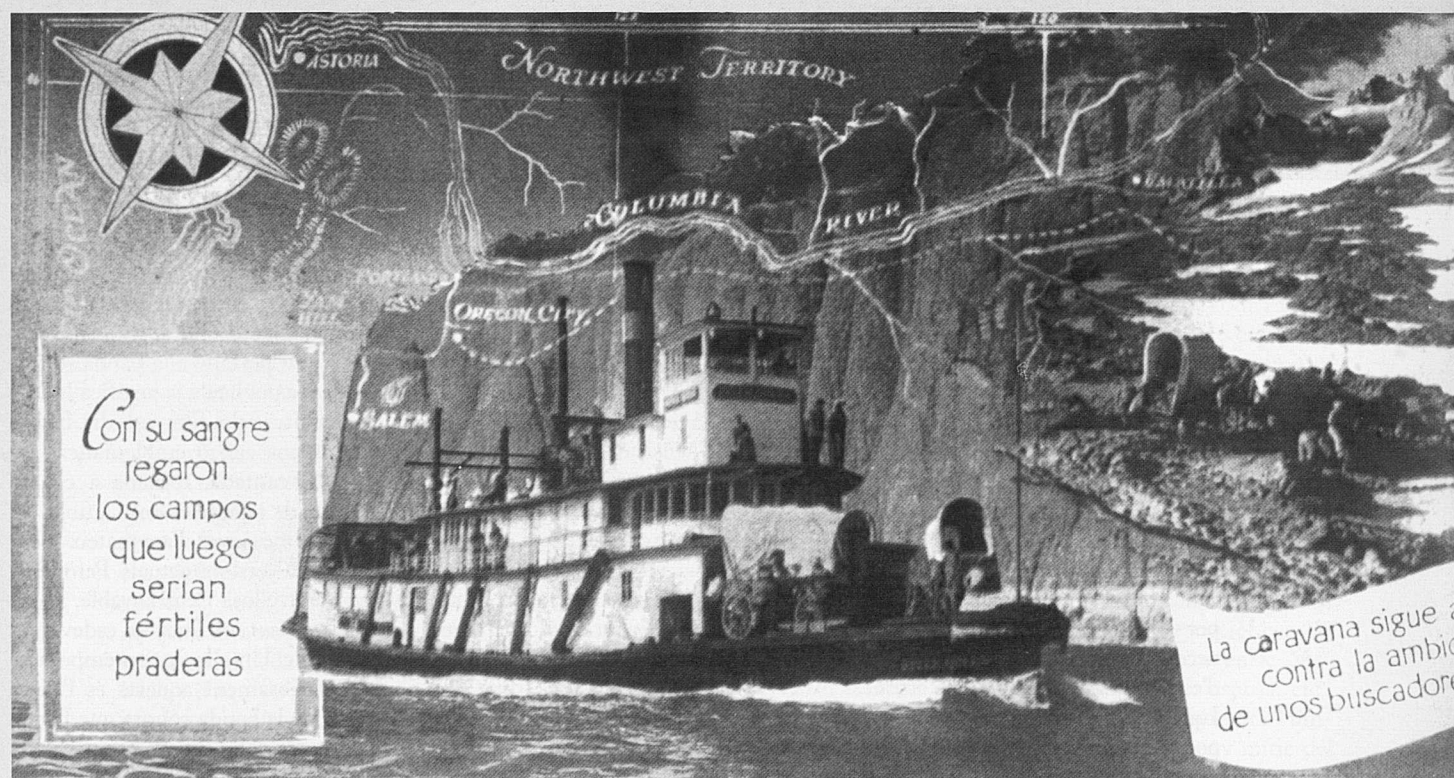
a vegades, quan et vols donar compte, ja has arribat al perill dels ràpids, de les turbulències i dels esculls. Sovint, com fan els vells pistolers, cal retornar a l'origen del riu, als primers meandres, per retrobar-te amb el millor de la teva ànima i restablir la pau amb tu mateix.

En el meu riu de la infància, entre tots els records indelebles, hi conflueixen molts d'altres rius. Tants com n'aparegueren a tots els *westerns* estimats: *Río Grande*, *Río Rojo*, *Río Bravo*, *Río Lobo*, *Río Conchos*, el *Pecos*... i, naturalment, el *Mississipi* (que — com assegurava l'Enciclopèdia Álvarez —, juntament amb el seu gran afluent, el *Missouri*, era el riu més llarg del món). Hi ha, en un lloc privilegiat d'aquest riu del temps i de la memòria, tots els capvespres inesborrables de cinema dominical. I *Horizontes lejanos* és una d'aquestes pel·lícules que t'evoca immediatament aquells bells dies de cine, aquelles tardes amb regust de xocolatines, galletes d'Inca, begudes gasoses i caramel·los de cafè amb llet.

El meu riu transcorre també a una vall tranquil·la de sol ixent d'una illa

mediterrània encara immaculada, quasi tan intacta com havia sortit de les mans del Creador. Una illa de platges verges amb dunes d'arena blanca on hi creixien les orquídes; una illa amb pinars i garrigues perfumades i amb horts i sementers, on els homes estimaven la terra i els fruits de la terra per damunt de tot. Però un dia, cap allà a finals dels anys cinquanta del segle passat, una estranya "febre de l'or" va arribar també aquí. Els homes es tornaren àvids i especuladors i començaren a vendre la terra; i, amb la terra, varen vendre també l'ànima. I consentiren que l'avidesa contaminàs el seu paisatge, les seves aigües i la seva mar. Segurament, aquesta illa necessitava noves fonts de riquesa que la traguessin d'una pobresa de segles; però tant de bo l'haguéssim sabut administrar amb menys cobdícia i més seny, aquella riquesa.

Potser tenia tota la raó aquell vell amic que nomia capità Mellow i solcava amb el *River Queen* les tardes de cinema de principis dels cinquanta: "Mai no havíem d'haver abandonat el Mississipi". Mai, almenys, del tot. ■

JAMES STEWART
ARTHUR KENNEDY
JULIA ADAMS
ROCK HUDSON

en

HORIZONTES LEJANOS
DIRECTOR: ANTHONY MANN
Universal International